

Vaaratiedote - Kuinka toimin työpaikalla tai kotona? Harjoittele etukäteen!

- Mikä on vaaratiedote?** Viranomainen voi antaa vaaratiedotteen, jolla varoitetaan väestöä henkeä tai terveyttä uhkaavasta vaarasta. Vaaratiedotteessa kehoitetaan lähialueen ihmisiä suojautumaan sisätiloihin ja sulkemaan ilmanvaihto.
- Miltä suojaudutaan?** Käytännössä vaaratiedote tarkoittaa usein kaasuvaaraa lähialueella esim. teillä, rautateillä tai teollisuudessa sattuneesta onnettomuudesta, jossa on mukana vaarallisia kemikaaleja tai lähialueella tapahtuvasta tulipalosta, josta vapautuu myrkyllisiä savukaasuja.
- Miksi harjoitellaan?** Kokemukset harjoituksista ovat osoittaneet, että tekniikka ei aina toimikaan kuten odotetaan tai henkilöt eivät pääse/löydä ilmanvaihdon katkaisupisteen luo tai tulee muita yllättäviä ongelmia. Vaaratilanteessa asioiden on sujuttava, jotta ihmiset eivät joudu vaaraan.
- Kauanko harjoitus kestää?** Sisälle suojautumisen harjoitus on onnistuessaan todella nopea ja vaivaton. Parhaimmillaan se kestää noin minuutin. Näin sen tulee toimia myös oikeissa vaaratilanteissa. Jos harjoituksessa ei suju kaikki kuten oletetaan, voi harjoituksen läpivieminen viedä aikaa ja vaatia toimenpiteitä enemmän. Juuri tämän vuoksi ihmisten toimintaa tuleekin harjoitella ja testata tekniikkaa.
- Mitä harjoitus vaatii etukäteen?** Henkilökunnan/asukkaiden tulee hyvissä ajoin etukäteen selvittää, mistä kiinteistön ilmanvaihto sammutetaan ja varmistaa, että henkilökunta/asukkaat pääsevät sen esteettä tekemään. Tulee sopia, kuinka harjoitus toteutetaan käytännössä ml. kaikkien kiinteistössä olevien henkilöiden tiedottaminen. Tiedottaminen tärkeää, jotta kaikki tietävät, ovatko he sisällä turvassa. Lisäksi on syytä varmistaa kiinteistön huollon kanssa yhdessä, että ilmanvaihto saadaan kytkettyä takaisin päälle ongelmitta harjoituksen jälkeen.

TOIMINTAOHJEET KAASUVAARATILANTEISSA (JA HARJOITUKSESSA):

1. Jos olet ulkona tai autossa, siirry heti sisätiloihin. Sulje auton ilmanvaihto tarvittaessa väliaikaisesti.
2. Sulje ovet ja ikkunat.
  - Automaattisesti avautuvat ovet, saadaanko ne käsikäytölle? Kuka hoitaa, miten?
3. Pysäytä ilmanvaihto.
  - Kuka, mistä?
  - Varmista jokaisesta tilasta, että ilmanvaihto katkeaa.
4. Tiedota kaikkia kiinteistössä olevia henkilöitä vaaratilanteen / harjoituksen alussa ja aikana (kiinteistöön voi tulla vaaratilanteen aikana sisään lisää henkilöitä):
  - "(Tämä on harjoitus.) Ulkona on vaaratilanne, pysy sisätiloissa. Tässä kiinteistössä on ilmanvaihto nyt pysäytetty. Sisällä olet turvassa."
5. Tiedota, kun vaara on ohi. Vaaratilanteen aikana saat tietoa radion ja tv:n kautta.
6. Käynnistä ilmanvaihto.
  - Kuka, miten ja mistä?
  - Varmista, että ilmanvaihto käynnistyy kaikissa tiloissa.
7. Vaaran mentyä ohi, tuuleta tarvittaessa tilat huolellisesti.

TAUSTATIETOA

Viranomaisten antamia toimintaohjeita on syytä noudattaa

Viranomaisilla on käytettävissään tavallista kansalaista huomattavasti laajemmat tiedot vaaran suuruudesta ja aiheuttajasta sekä ennusteista vaaran leviämisestä. Tilanteet vaara-alueen lähistöllä voivat muuttua nopeasti muun muassa tuulen suunnan kääntyessä, jolloin suojautumistarve voi tulla hyvinkin yllättäen. Usein myrkylliset kaasut voi havaita aistein, kuten haistamalla, mutta aina näin ei ole, vaan osa vaarallisista aineista on hajuttomia ja värittömiä. Siksi on syytä luottaa viranomaisten ohjeisiin eikä omiin havaintoihin.

Kaasuvaaratilanteessa väestöä voidaan varoittaa vaaratiedotteen lisäksi väestöhälyttimillä yleisellä vaaramerkillä, joka on yhden minuutin pituinen nouseva ja laskeva ääni. Suurtehohälyttimien kuuluvuutta testataan jokaisen kuu-kauden ensimmäisenä maanantaina kello 12 kaikkialla Suomessa.

Viranomaiset viestivät vaaratiedotteesta mediassa, 112 Suomi -sovelluksella sekä radiossa ja joskus myös television kautta. SPEKin tekemien kyselyiden mukaan kansalaiset saavat tiedon vaarasta nopeimmin uutissivustojen, sosiaalisen median tai toisen henkilön kautta.

112-Suomi sovellus on toistaiseksi tehokkain virallinen tapa saada vaaratilanteista tietoa. SPEK suosittelee lataamaan 112-sovelluksen jokaiseen matkapuhelimeen. Sovellus kannattaa ladata niin työpaikan kuin kaikkiin perheenkin puhelimiin. Mitä useammassa puhelimessa sovellus on, sitä paremmin tieto tavoittaa kansalaiset.

ENNEN HARJOITUSTA

Vaaratilanteissa jokaisen on osattava sulkea koneellinen ilmanvaihto

Usein luotetaan siihen, että myös vaaratilanteissa kiinteistöhoitajat sulkevat välittömästi ilmanvaihdon vastuulleen olevista kohteista. Käytännössä se on usein mahdotonta, koska he eivät välttämättä ole juuri sen kiinteistön läheisyydessä tai heillä on useita kohteita. Vaaratilanteissa tulee jokaisen suojautua välittömästi sisätiloihin. Tämä koskee myös kiinteistöhoitajia, eivätkä he voi liikkua eri kiinteistöjen välillä.

On tärkeää, että jokainen niin kotona kuin työpaikallakin osaa pysäyttää koneellisen ilmanvaihdon. Tämä edellyttää, että ilmanvaihdon katkaisijan sijainti tiedetään ja se ei ole lukkojen takana. Useissa työpaikoissa tai kerrostaloissa ilmanvaihdon katkaisun voi tehdä vain kiinteistön huollosta vastaava henkilö. Tällaisiin kohteisiin voidaan lisätä ilmanvaihdon hätäseis-katkaisija, joka sijoitetaan usein eteistiloihin. Vastaavasti painovoimaisella ilmanvaihdolla varustetuissa kiinteistöissä tulee varautua tulo- ja poistoilmaventtiilien sulkemiseen. Ilmanvaihdon pysäyttämisen kiinteistökohtaiset toimintaohjeet tulee olla kirjattuna pelastussuunnitelmaan.

Tehtävät pari viikkoa ennen harjoitusta

1. Selvitä ilmanvaihdon katkaisupaikka ja varmista, että sinne on pääsy koko henkilökunnalla ja asuinkiinteistöissä kaikilla asukkailla. Ilmanvaihdon katkaisupiste on syytä merkitä selkeästi kyltein. Varmista etukäteen ilmanvaihdon katkaisupiste sekä käynnistys kiinteistön huolloilta. Jos kiinteistössä on automaattisesti avautuvia ovia, selvitä, saadaanko ne käsikäytölle ja miten se tehdään?
2. Täydennä kiinteistösi toimintaohjetta tarvittaessa. Varmista, että kaikki työntekijät tai asukkaat osaavat toimia oikein kyseisissä vaaratilanteissa kussakin kiinteistössä ja että he tietävät ilmanvaihdon katkaisupaikan. Mikäli vaarallisen kaasun sisäänpääsyä ei saada estettyä koko kiinteistön alueelta, suunnittele tilat, joissa työntekijöiden on turvallista olla vaaratilanteen aikana. Perehdytä kotona myös kouluikäiset lapset, jotka ovat koulun jälkeen tai muulloin kotona yksin. Myös heidän tulee osata toimia kaikissa vaaratilanteissa turvallisesti.
3. Tiedota työpaikalla tulevasta harjoituksesta koko henkilökuntaa.
4. Suunnittele työpaikoilla vaaratilanteissa tiedottaminen, jotta kaikki kiinteistössä olevat henkilöt (ml. asiakkaat, vieraat, potilaat, asukkaat tms.) saavat tiedon ulkona olevasta vaaratilanteesta sekä onko sisätiloissa turvallista olla ja ilmanvaihto suljettu. Muista tiedottaa myös vaaratilanteen päättymisestä.
5. Harjoituksen kulku ja roolit on hyvä sopia etukäteen. Harjoituksen tarkan ajankohdan voitte sopia itsenäisesti, harjoitus voidaan tehdä teille sopivaan kellonaikaan, työpaikalla sopivaan rytmiin ja kotona vaikkapa illalla.

6. Käy läpi käytännön toteutus yhdessä kiinteistönhuollon kanssa. Olethan heihin yhteydessä hyvissä ajoin ennen harjoitusta, jotta he ehtivät sovittaa tämän muiden työtehtävien lomaan.

Kokemukset harjoituksista ovat osoittaneet, että ilmanvaihdon pysäytys ei aina toimi moitteettomasti tai joskus ilmanvaihto ei käynnistyäkään, kuten oletettiin.

HARJOITUKSEN AIKANA

Toimi kuten oikeissakin vaaratilanteissa

Toimi etukäteen tehdyn suunnitelman ja ohjeiden mukaan, aivan kuten oikeissakin vaaratilanteissa. On hyvä muistaa, että harjoituksessa ei kuvitteellisesta vaaratilanteesta ilmoiteta viranomaisten toimesta, vaan te voitte päättää harjoituksen alkamisajankohdan itse.

Koneellisen ilmanvaihdon pysäytysohjeet

Ilmanvaihtolaitteisto saadaan usein pysäytettyä joko ilmanvaihdon säätökatkaisijasta tai erillisestä katkaisupainikkeesta. Asuinkiinteistöissä, joissa on useita huoneistoja, ilmanvaihto sammutetaan usein joko huoneistokohtaisista painikkeista tai sisäänkäynnin yhteydessä olevista porrashuonekohtaisista "häätäseis"-painikkeista tai ilmanvaihtokoneessa olevasta katkaisijasta (0/1). Kerrostaloissa ilmanvaihtokone voi sijaita ullakolla, kellarissa tai muissa huoltotiloissa. Kerros- ja rivitaloissa sekä työpaikoilla olisikin hyvä varmistaa, että kaikilla on vaaratilanteissa pääsy pysäyttämään ilmanvaihto välittömästi ja myrkyllinen kaasu ei pääsisi sisätiloihin eikä aiheuttaisi turhia vaaratilanteita.

Ilmanvaihto on aina syytä sulkea, mikäli ulkona on haitallisia tai myrkyllisiä aineita, joita myös tulipaloissa syntyvät savukaasut sisältävät. Viranomaisten toimintaohjeita ja vaaratiedotteita on aina syytä noudattaa, vaikka vaaraa ei silmämääräisesti arvioiden pystyisi havaitsemaan. Näin ei vaarana omaa tai muiden turvallisuutta ottamalla turhia riskejä.

Painovoimainen ilmanvaihto

Kaikissa kiinteistöissä ei ole koneellista ilmanvaihtoa. Tällaisissa kiinteistöissä voidaan tukkia ilmanvaihtoaukot esimerkiksi teipin ja/tai pakastuspussien avulla, mikäli myrkyllistä kaasua tai savua tulee sisätiloihin. Mikäli vaaratilanteesta saadaan ajoissa tieto, eikä esim. savun hajua vielä ole ulkona, tulee harkita, onko turvallisempaa siirtyä pois vaara-alueelta vaaran ajaksi. Vaaraa arvioitaessa olisi tärkeää tietää, voiko vaaran huomata aistinvaraisesti vai voiko vaarallinen aine olla huomaamatonta. Vaaran mentyä ohi tilat tulee tuulettaa huolellisesti avaamalla ovet ja ikkunat.

Tarkista ilmanvaihdon pysähtyminen kaikista tiloista

Ilmanvaihdon pysähtyminen on syytä tarkistaa harjoituksissa ja myös oikeissa vaaratilanteissa, mikäli tuloilmaventtiili on kohtuullisella korkeudella. Tarkistuksen voi tehdä siten, että kiinnittää esim. ohuen paperinpalan harjanvarteen ja nostaa sen lähelle venttiiliä, jolloin näkyy, liikkuuko se ilmavirrassa. Mikäli haluat päästä lähemmäs venttiiliä tutkimaan ilmavirtaa, valitse kiipeämiseen turvalliset A-tikkaat.

HARJOITUKSEN JÄLKEEN

Todella nopea ja vaivaton harjoitus – jos kaikki menee hyvin

Kirjaa ylös havaitut puutteet. Mikäli harjoituksessa ei kaikki asiat sujuneet, kuten olisi pitänyt, pyri korjaamaan asiat kuntoon mahdollisimman pian. Mikäli ette saa itse asioita korjattua, välitä viesti tai korjauspyynnöt asianosaisille. Seuraa ja toimi tarvittaessa, että sekä toimintamalli että tekniikka saadaan kuntoon ja että seuraavalla kerralla sisälle suojautuminen onnistuu.

Voit järjestää myös harjoitukseen osallistuneille oman kyselyn, jossa voidaan selvittää esim.

- kokivatko he harjoituksen hyödyllisenä?
- saivatko kaikki riittävästi ohjeita ennen harjoitusta?
- saivatko kaikki tiedon kuvitteellisesta vaaratilanteesta ja siitä, että ilmanvaihto on pysäytetty?
- tarkistettiin kaikki tiloista, pysähtyikö ilmanvaihto?
- saivatko kaikki tiedon, että vaara on ohi?
- onnistuiko harjoitus vastaajan osalta kuten suunniteltu? Mitä tulisi kehittää ennen seuraavaa harjoitusta?